

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи ономастики

Освітня програма: **“Українська мова і література”
Перший (бакалаврський рівень)**

Спеціальність: **035 Філологія
035.01 Українська мова та література**

Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	“Основи ономастики”
Викладач	кандидат філологічних наук, доцент Грещук Валентина Василівна
Контактний телефон викладача	050-687-93-63
E-mail викладача	zavershok@gmail.com
Формат дисципліни	денна
Обсяг дисципліни	90 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення основних аспектів щодо підготовки лекційних, практичних занять із мовознавчих дисциплін.
2. Анотація до курсу	
Навчальна дисципліна передбачає різні аспекти вивчення онімів, теоретичні та практичні питання ономастики, висвітлює наукові досягнення українських дослідників-ономастів, а також досягнення вчених інших слов'янських народів.	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою викладання дисципліни є ознайомлення з найновішими теоретичними досягненнями у галузі ономастики; оволодіння студентами практичними вміннями і навичками здійснювати аналіз пропріальної лексики; ознайомлення з проблематикою ономастики як специфічної лінгвістичної науки, визначення етимології та способів утворення онімів, встановлення етапів розвитку української антропонімії та ойконімії.</p> <p>Основні цілі курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ознайомити студентів із предметом ономастики, найбільш ефективними методами ономастичних досліджень; – освоїти класифікацію онімної лексики; – засвоїти закономірності формування і розвитку онімних систем; – встановлювати функціональну, семантичну, граматичну, словотвірну і синтаксичну специфіку онімів у порівнянні з апелятивами; – встановлювати практичну користь дослідження пропріальної лексики; – дати основні поняття про власне ім'я, утворення прізвищ, прізвицьк; – розширити знання студентів про основні підрозділи ономастики, які традиційно виділяють у зв'язку з категоріями власних імен; – визначити межі ономастичної зони. 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>У процесі опанування дисципліни студенти повинні оволодіти такими компетентностями:</p> <ul style="list-style-type: none"> – здатністю працювати індивідуально, у парах і в групах; – загальнопрофесійною здатністю майбутнього фахівця реалізувати професійну й особистісну самоосвіту, визначати індивідуальну освітню траєкторію, проектувати професійне зростання; – здатністю кваліфіковано працювати зі значними обсягами інформації; – здатністю до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних фактів; – здатністю вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань та застосовувати практично у конкретних життєвих ситуаціях теоретичні знання з курсу; – здатністю встановлювати основні принципи номінації реалій об'єктивного світу; – здатністю науково досліджувати мікротопоніми свого населеного пункту; – здатністю тлумачити основні поняття курсу: <i>онім, апелятив, предмет ономастики</i>; 	

- здатністю визначати специфіку онімів у порівнянні з апелятивами;
- здатністю характеризувати історію української антропонімії, основні моделі творення антропонімів;
- здатністю засвоювати основні джерела утворення онімів, принципи номінації об'єктів навколишньої дійсності;
- здатністю аналізувати результати наукових досліджень, застосовувати їх у процесі розв'язання конкретних освітніх і дослідницьких завдань.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
практичні заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
7	035 “Філологія” 035.01 Українська мова і література	4	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p style="text-align: center;">Тема 1. Ономастика як галузь мовознавчої науки. Основні класи онімів.</p> <p>1. Предмет і проблематика ономастики. 2. Ономастика як специфічна лінгвістична дисципліна. 3. Значення ономастичних досліджень. 4. Основні класи онімів.</p>	лекція, самостійна робота	1, 5, 6, 7, 14, 18, 21, 22, 25, 29.	2 год, 10 год Опрацювати відповідні наукові джерела; класифікувати оніми за об'єктом номінації; зібрати і опрацювати мікропоніми свого населеного пункту.	5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 2. Специфіка онімів у порівнянні з апелятивами</p> <p>1. Історія досліджень специфіки власних назв. 2. Функціональні, семантичні, граматичні та словотвірні особливості онімів. 3. Основні принципи номінації (називання) реалій об'єктивного світу. 4. Джерела виникнення онімів.</p>	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 5, 6, 7, 14, 18, 21, 22, 25, 29.	2 год, 4 год, 10 год Опрацювати відповідні наукові джерела.	5 балів 5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 3. Способи творення (деривації) онімів</p>	лекція, практичне заняття,	1, 5, 6, 7, 14, 18,	2 год, 2 год,	5 балів	Протягом семестру

<p>1. Особливості топонімного словотвору.</p> <p>2. Специфічні способи творення онімів.</p>	самостійна робота	21, 22, 25, 29.	10 год Опрацювати відповідні наукові джерела	5 балів	згідно з розкладом занять
<p>Тема 4. Історія формування і розвитку української антропонімії</p> <p>1. Українська антропонімія дохристиянського періоду.</p> <p>2. Розвиток українських особових імен після прийняття на Русі християнства.</p> <p>3. Історія українських патронімів.</p> <p>4. Розвиток українських прізвиськ та прізвищ.</p> <p>5. Історія дослідження української антропонімії.</p>	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 3, 5, 6, 7, 12, 14, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29.	2 год, 4 год, 10 год Опрацювати відповідні наукові джерела	5 балів 5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 5. Теоретичні засади антропоніміки як галузі мовознавства. Особове ім'я як знак ідентифікації та індивідуалізації особи</p> <p>1. Основні проблеми сучасної антропоніміки. Апелятивні і власні назви.</p> <p>2. Способи і засоби ідентифікації особи.</p> <p>3. Статика і динаміка мови. Синхронічна та діахронічна проблематика у вивченні власних імен людей.</p> <p>4. Категорія особового імені. Особове ім'я як знак ідентифікації та індивідуалізації особи.</p> <p>5. Лексикографічні джерела як важливий чинник дослідження особових імен.</p> <p>6. Інтралінгвальні та екстралінгвальні фактори і їх вплив на репертуар імен.</p>	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 3, 5, 6, 7, 12, 14, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29.	2 год, 4 год, 10 год Опрацювати відповідні наукові джерела; словники власних імен людей.	5 балів 5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 6. Історія формування і розвитку української ойконімії</p> <p>1. Ойконімія України давньоруського періоду.</p> <p>2. Староукраїнська ойконімія XIV-XV ст.</p>	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 2, 4, 5, 6, 7, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26,	2 год, 4 год, 10 год Опрацювати відповідні наукові джерела;	5 балів 5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом занять

3. Назви українських поселень XVI-XVIII ст. 4. Українська ойконімія XIX ст. 5. Розвиток назв поселень у поживтневий період. 6. Ойконімія за часів незалежної України.		29.	зробити наукові узагальнення щодо популярності імен у своєму населеному пункті.		
--	--	-----	---	--	--

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт “9.3. Види контролю” Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» [Режим доступу: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-DVNZ-%c2%abPrykarpatskyi-natsionalnyi-universytet-imeni-Vasyliya-Stefanyka%c2%bb.pdf]). Загальні 100 балів включають: 30 балів за практичні заняття; 30 балів за самостійну роботу; 20 балів за контрольну роботу; 20 балів за науковий проект.
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично довершене висвітлення питань.
Практичні заняття	Оцінюються за п’ятибальною системою.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення 1 <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82%D1%83-%D1%83-%D0%94%D0%92%D0%9D%D0%97-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82-%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96-%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8F-%D0%A1%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf?fbclid=IwAR2OZ7ieedYbWar3YLAu5arEPfHIWJvA8ahWmpLODcN6M2XRt7GPFip0uT8> і Положення 2 https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/code_of_honor.doc?fbclid=IwAR14PNKGG9iKdUn4NJsjoX0rOCZr7YVFeNGdlgE3J2alaDNsc_GiizOs3_NQ

8. Рекомендована література

1. Бучко Д. Г., Бучко Г. Є. Внесок львівських вчених у становлення та розвиток української ономастики. Історична та сучасна українська ономастика. Чернівці : Букрек, 2013. С. 416–428.
2. Бучко Д. Г., Бучко Г. Є. Становлення українських ойконімів на –*иця*. *Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*. Івано-Франківськ, 2007. С. 390–395. (Філологія ; вип. XV–XVIII).
3. Бучко Д. Г. Іван Франко – основоположник української антропоніміки. *Матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка*. Львів, 2010. Т. II. С. 85–96.
4. Бучко Д. Г. Класифікація ойконімів України (словотвірно-мотиваційний аспект). *Наукові записки КДПУ*. Кіровоград, 2001. С. 10–13. (Серія: Філологічні науки (мовознавство) ; вип. 37).
5. Бучко Д. Г. Проблемні питання української ономастичної термінології. Лексикографічний аспект. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Чернівці, 2007. С. 255–260. (Слов’янська філологія; вип. 356–359).

6. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. Словник української ономастичної термінології. Харків : Ранок–НТ, 2012. 256 с.
7. Вербич С. О. Українська ономастика: перспективи розвитку. *Українська мова*. Київ, 2010. № 3. С. 73–80.
8. Габорак М. М. Топонімія Покуття : Етимологічний словник-довідник. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 932 с.
9. Габорак М. М. Топонімія Галицької Гуцульщини. Етимологічний словник-довідник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2011. 656 с.
10. Габорак М. М. Гідронімія Івано-Франківщини: Етимологічний словник-довідник. / Видання друге, доповнене, перероблене, уточнене. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 564 с.
11. Габорак М.М. Назви гір Івано-Франківщини. Словник-довідник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2005. 352 с.
12. Герасимчук В. А., Нечипоренко А. Ф. Антропоніми. Історія і сучасність. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. 152 с.
13. Дергач Д. В. Тенденції дослідження власних назв: від традиції до сучасності. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика* : зб. наук. праць / відп. ред. Л. І. Шевченко. Київ, 2008. Вип. 16. С. 106–113.
14. Зубко А. М. Українська ономастика: здобутки та проблеми. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики* : зб. наук. праць / відп. ред. Г. В. Боряк. Київ, 2007. С. 262–281.
15. Котович В. В. Етнолінгвістичний аспект вивчення ойконімікону України. *Проблеми гуманітарних наук* : зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. С. 48–58. (Філологія ; вип. 42).
16. Котович В. В. Ойконіми як лінгвокультурний феномен (на матеріалі ойконімії Тернопільщини). *Вісник Львівського університету*. Львів, 2017. С. 64–74. (Серія філологічна ; вип. 64, ч. II).
17. Котович В. В. Теоретичні аспекти лінгвокультурологічного дослідження ойконімії України. *Проблеми гуманітарних наук* : зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. С. 42–53. (Філологія ; вип. 40).
18. Купчинська З. Львівська ономастична школа: етапи становлення і перспективи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2019. Випуск 71. С. 3–78.
19. Купчинська З. О. До словника власних назв (на матеріалі архаїчної ойконімії України). П. *Проблеми гуманітарних наук* : зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. / ред. кол. Надія Скотна, Марія Федурко та ін. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. С. 74–88. (Філологія ; вип. 42).
20. Купчинська З. О. Запозичені імена як твірні основи українських ойконімів. *Současná Ukrajínistika: Problémy jazyka, literatury a kultury.2 Olomoucké sympozium ukrajínistů*. Olomouc, 2004. S. 88–92.
21. Лучик В. В. Актуальні напрями української ономастики. *Записки з ономастики = Opera in onomastica* : зб. наук. праць / відп. ред. О. Ю. Карпенко. Одеса : Астропринт, 2011. Вип. 14. С. 126–130.
22. Лучик В. В. Про нові напрями української ономастики. *Філологічні дослідження* : зб. наук. праць з нагоди 80-річчя Ю. О. Карпенка. Одеса, 2009. С. 144–146.
23. Свистун Н. О. До питання про варіанти імен (на матеріалі метричних книг та журналу видачі свідоцтв про народження Тернопільського міського загсу). *Наукові записки ТДПУ імені Володимира Гнатюка*. Тернопіль : ТДПУ, 2003. С. 98–102. (Серія „Мовознавство” ; вип. 1., ч.2. Ономастика).

24. Фаріон І. Д. Імена та прізвища як національні ідентифікатори. Режим доступу : <http://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/57af1f56d25b9/>, 13.08.16.
25. Фаріон І. Д. Ономастичні дослідження у Львівському університеті. *Українська філологія: школи, постаті, проблеми*. Львів : Світ, 1999. С. 143–148.
26. Худаш М. Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (відапелятивні утворення). Львів, 2006. 451 с.
27. Чучка П. П. Слов'янські автохтонні імена, гідні реабілітації. *Українська мова. Науково-теоретичний журнал*. 2003. № 4. С. 97–106.
28. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. – 704 + XLVIII с.
29. Янчура Д. Ономастичні школи в Україні. *Studia Ukrainika Posnaniensia*. Poznań, 2018. Vol. VI. P. 45–52.

Електронні ресурси

1. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/philology/article/view/10273>
2. <http://www1.nas.gov.ua/institutes/iu/Structure/Departments/Department6/Documents/biblioteka-ukrajinskoji-onomastyky.pdf>
3. <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/7816>
4. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Onomastyka
5. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32501/19-Zubko.pdf>

Викладач кандидат філологічних наук, доцент **Грещук Валентина Василівна**